

คุณค่าของสตรีในนวนิยายเรื่อง “ทัณฑ์ไม้จันทน์” ของมั่วเหยียน¹

莫言《檀香刑》中的中国女性价值

Chinese Women's Value in the Novel “Sandalwood Death” by Mo Yan

นัยน์พัศ อธิษฐ์พัส²

บทคัดย่อ: บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวละครเอกหญิงในนวนิยายของมั่วเหยียน เรื่อง “ทัณฑ์ไม้จันทน์” 《檀香刑》 ในด้านคุณค่าของสตรี มั่วเหยียนแสดงให้เห็นว่า ความหมายของสตรีในสังคมจารีตประกอบสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดปิตาธิปไตยแบบจีน ซึ่งผูกติดไว้กับผลประโยชน์ของผู้ชายในครอบครัว ยังผลให้ศักยภาพของสตรีถูกกักเก็บไว้ตอบสนองกลุ่มคนเฉพาะกลุ่ม การปลดปล่อยสตรีจากกรอบจารีตสู่ความเป็นอิสระภาพ เป็นหนทางที่จะนำสตรีสู่ความหมายใหม่ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์เพื่อสังคมโดยรวม และสร้างคุณค่าให้กับสตรีอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: คุณค่า สตรีจีน มั่วเหยียน

摘要: 本文旨在研究莫言小说《檀香刑》中的女主角。从女性价值的角度来看，莫言展现了在中国封建社会父权制下，女性存在的意义紧连着男性的利

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “อัตลักษณ์สตรีจีนในกระแสการเปลี่ยนแปลง: การศึกษานวนิยายของมั่วเหยียน” หลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² นัยน์พัศ อธิษฐ์พัส นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 吴玲莲，泰国朱拉隆功大学文学院比较文学系文学及比较文学博士研究生及泰国农业大学人文学院东方语言文学系中文专业讲师。

Naiyapat Athitpat, Ph.D(Candidate) Literature and Comparative Literature, Department of Comparative Literature, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Thailand.

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 พุทธศักราช 2558

益，女性的潜力因此被埋没以满足某特定群体。解放女性、任其自由飞翔才能实现女性的真正价值以及造福整个社会。

关键词：价值、中国女性、莫言

Abstract: This paper aims to study the female protagonist in the novel "Sandalwood Death ". From the perspective of the value of women, Mo Yan shows that under the *feudal patriarchal system*, female existence is closely connected with the male interest. The potential of women is hidden in order to satisfy some specific groups. The emancipation of women is needed, to allow women to fly freely in order to realize the true value of them as well as for the benefit of society as a whole.

Keywords: Value; Chinese Women; Mo Yan

ความนำ

คุณค่า หมายถึง สิ่งที่มีประโยชน์หรือมีมูลค่าสูง¹ การประเมินคุณค่าจำเป็นต้องสร้างกรอบความหมายและมีผู้ทำหน้าที่ชี้นำพฤติกรรมของบุคคลให้พุ่งสู่เป้าหมาย คุณค่าจึงเป็นความหมายที่สังคมประกอบสร้างขึ้น โดยมีได้พิจารณาถึงเนื้อหาของสิ่งนั้น แต่เกิดจากการเปรียบเทียบความเหมือนความต่าง และร่วมกันกำหนดความหมายให้แก่นักและกัน คุณค่าของสิ่งใดๆ จึงมิได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เกิดจากการกำหนดและผลิตสร้าง ความหมายให้ปัจเจกบุคคลตระหนักรู้และยอมรับเอามาเป็นตัวตน

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 พุทธศักราช 2558

บทความนี้ศึกษาตัวละครหญิงในนวนิยายเรื่อง “ทัณฑ์ไม้จันทน์” ของมั่วเหยียน โดยเปรียบเทียบให้เห็นคุณค่าของสตรีที่แตกต่างกันตามความหมายที่ประกอบสร้างตัวตน ก่อให้เกิดความเข้าใจแนวคิดของมั่วเหยียนที่มีต่อสตรีจีน

นวนิยายเรื่อง “ทัณฑ์ไม้จันทน์”: ตัวบทการต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีลูกผู้หญิง

นวนิยายเรื่อง “ทัณฑ์ไม้จันทน์” เป็นนวนิยายที่มั่วเหยียน (莫言) นักเขียนรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรมประจำปี ค.ศ. 2012 แต่งขึ้นในปี ค.ศ. 2001 สารสำคัญของเรื่องเป็นการแสดงจิตวิญญาณการต่อสู้ของชนชั้นที่ไม่ยอมจำนนต่อการรุกรานของชาวต่างชาติ สะท้อนให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงการต่อสู้เพื่อรักษาศักดิ์ศรีของชาวจีน ความอ่อนแอ และความโหดเหี้ยมของชนชั้นปกครอง

ลักษณะเด่นข้อหนึ่งที่พบในนวนิยายของมั่วเหยียนคือ การผูกเรื่องเพื่อนำเสนอสาระที่อัดแน่นเต็มตลอดทั้งเรื่อง โดยให้เหตุการณ์ในโครงเรื่องหลักและโครงเรื่องย่อยดำเนินควบคู่กันไป

สำหรับเรื่องนี้เนื้อหาโครงเรื่องหลักกล่าวถึงการจับกุมและการลงทัณฑ์ซุนปิง (孙丙) ซึ่งเป็นพ่อของซุนเหมยเหินยง (孙眉娘) ซุนปิงถูกทางการจีนตั้งข้อหาเป็นกบฏต่อราชอาณาจักร เป็นข้อกล่าวหาที่ตั้งขึ้นตามคำเรียกร้องของเยอรมัน สาเหตุของเรื่องเกิดจากซุนปิงปลั่งมือทำร้ายทหารเยอรมันจนเสียชีวิต เพราะลูกเกวโทะสะที่ทหารผู้นั้นลวนลามภรรยาคนล่าสุดซึ่งมีอายุไล่เลี่ยกับซุนเหมยเหินยงบุตรสาวคนโตของเขา จนเป็นเหตุให้ทั้งภรรยาและลูกน้อยของเขาเสียชีวิต แต่เยอรมันเห็นว่าการกระทำของซุนปิงละเมิดอำนาจที่เหนือกว่าของกองทัพตนเอง และอาจเป็นตัวอย่างให้ชาวจีนลุกฮือขึ้นแข็งข้อกับเยอรมันต่อไป จึงขอให้รัฐบาลราชวงศ์ชิงที่ปกครองจีนในขณะนั้นทำการจับกุมตัวซุนปิงมารับโทษ ในส่วนของซุนนางท้องถิ่นก็ได้แต่ทำใจยอมรับคำสั่งจากส่วนกลางติดตามจับกุมตัวนักโทษ ฝ่ายซุนปิงก็ต้องใช้ชีวิตหลบซ่อน หนีการจับกุมของทางการ และติดตามข่าวความเคลื่อนไหวของทางการจากซุนเหมยเหินยง ที่คอยสืบทราบและแจ้งให้พ่อรู้ตัวก่อนการเข้าล้อมจับตัวของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

ในส่วนนี้ผู้เขียนนำเสนอการมีส่วนร่วมต่อสู้เพื่อประเทศชาติของสตรีที่มีความสามารถทำได้เช่นเดียวกับผู้ชาย เป็นหน้าที่ที่ไม่ได้มีกรอบข้อจำกัดของเพศ โดยเล็งถึงความสามารถของขุนเหมยเหนียงที่รับภารกิจเป็นเสมือนสายลับในหน่วยข่าวกรอง คอยสืบข่าวและส่งข่าวให้กับสมาชิกในขบวนการกู้ชาติได้รอดพ้นจากการจับกุม

นอกจากความกล้าหาญของขุนเหมยเหนียงที่ต่อสู้เพื่อช่วยให้พ่อของเธอรอดพ้นการจับกุมแล้ว เรื่องราวการต่อสู้เพื่อความรักของเธอก็ดำเนินควบคู่ไปด้วย ขุนเหมยเหนียงเป็นหญิงชาวบ้านที่ไม่ได้ผ่านการอบรมคุณธรรมตามหลักจริยธรรมสอนหญิง คู่แต่งงานที่เหมาะสมกับสถานะของเธอจึงเป็นเพียงพ่อค้าเนื้อที่ด้อยทั้งรูปลักษณ์และชั้นวรรณะทางสังคม แตกต่างจากเฉียนฮูหยิน (钱夫人) ภรรยาของนายอำเภอเฉียน ซึ่งเป็นผู้หญิงที่มีความเป็นกุลสตรีครบถ้วนตามกรอบความหมายสังคม จึงได้คู่ครองที่มียศศักดิ์เป็นที่นับหน้าถือตา

ความทุกข์จากการเก็บกดอารมณ์และความรู้สึกในชีวิตคู่ ทำให้ขุนเหมยเหนียงพาตัวไปใกล้ชิดกับเฉียนตึง (钱丁) หรือนายอำเภอเฉียน ขุนนางรูปงามอนาคตไกลซึ่งมีอายุห่างกับเธอหลายปี ความสัมพันธ์เบื้องหน้าของทั้งสองนั้นนับถือกันเป็นพ่อบุญธรรมและลูกบุญธรรม แต่แท้จริงแอบซ่อนความรู้สึกฉันทู้แฝงไว้ ขุนเหมยเหนียงได้รับการเติมเต็มความสุขทั้งทางกายและทางใจ เธอมีความสุขอย่างที่ไม่เคยได้รับจากสามีของเธอมาก่อนเลย เส้นทางเดินที่แหวกกรอบจารีตของขุนเหมยเหนียงเป็นเสมือนการต่อสู้ของผู้หญิงคนหนึ่งที่ต้องการปลดปล่อยตนเองจากกรงครอบที่กักขังชีวิตของผู้หญิงเอาไว้

เนื้อหาหลักของโครงเรื่องย่อ ยังคงเป็นเรื่องราวการต่อสู้เช่นเดียวกับโครงเรื่องหลัก ทว่าแปรเปลี่ยนจากการต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีของประเทศชาติเป็นการต่อสู้เพื่ออิสรภาพทางจิตวิญญาณและดำรงศักดิ์ศรีของตนเองจากการกดขี่ของอำนาจสังคมปิตาธิปไตย ในส่วนนี้จึงวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวละครเอกฝ่ายหญิง 2 ตัวคือ เฉียนฮูหยินและขุนเหมยเหนียง เพื่อให้เข้าใจถึงการประกอบสร้างความหมายสตรีในสังคมจารีตที่ใช้อำนาจควบคุมการสร้างตัวตนสตรีผ่านกลไกการประเมินคุณค่าของสังคม โดยมีการลงโทษและให้รางวัลเป็นการ

เปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างที่ปัจเจกสนองตอบต่อกรอบความหมายที่สังคมกำหนด การกีดกันของสังคมที่กระทำต่อสตรีผ่านระบบดังกล่าว ทำให้จิตสำนึกของสตรีส่วนหนึ่งตื่นตัวและนำมาสู่การต่อสู้และต่อรองกับอำนาจที่กดทับ

การประกอบสร้างคุณค่า: กรอบความหมายตัวตนสตรีจีนในนวนิยายเรื่อง “ทัณฑ์ไม้จันทน์”

มั่วเหยียนสร้างเขียนฮุยอินและซุนเหมยเหนียงเป็นตัวละครคู่ขนาน เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของการประกอบสร้างความหมายสตรีในตัวละครทั้งคู่ ตัวละครทั้งสองต่างเป็นสตรีที่ได้รับการยกย่องว่างาม เขียนฮุยอินเป็นสตรีที่งามเพราะถูกสร้างให้มีลักษณะตรงตามความต้องการของสังคม ส่วนซุนเหมยเหนียงนั้นเป็นสตรีที่งามตามอย่างธรรมชาติสร้าง มีรูปโฉมสะคราญเป็นที่ชื่นตาต้องใจแก่ผู้พบเห็น

เขียนฮุยอินได้รับการเชิดชูให้เป็นสตรีตัวอย่างของสังคมเพราะถูกบ่มเพาะให้เป็นกุลสตรีตามหลัก “ซันฉงซื่อเตอ” ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมสอนหญิงตามที่บ้านทีกไวในคัมภีร์จาร์ต (礼记)¹ อันเป็นคัมภีร์ที่สตรีจีนโบราณใช้ยึดเป็นหลักปฏิบัติเพื่อสร้างกิริยามารยาทให้งดงาม ส่วนรูปลักษณ์ความงามทางกายภาพนั้น สตรียุคนั้นถูกกำหนดให้ต้องรัดเท้าและจัดแต่งเท้าให้มีขนาดเล็กสวยงามตามค่านิยมยุคสมัย

“ซันฉงซื่อเตอ” : แม่บทกุลสตรีจีน

สตรีจีนตามกรอบความหมายของขงจื้อนั้นจะต้องผ่านการอบรมสั่งสอนให้คุณสมบัติความเป็นกุลสตรีตามหลักคุณธรรมการปฏิบัติตนและศีลธรรมตามที่บ้านทีกไวในคัมภีร์จาร์ต โดยสตรีจะต้องปฏิบัติตนตามหลักคำสอน “ซันฉงซื่อเตอ” (三从四德)

ซันฉง คือหลักปฏิบัติที่ว่าด้วยการคล้อยตาม 3 ประการ ที่สตรีควรยึดเป็นแนวปฏิบัติตลอดชีวิต กล่าวคือ เมื่อเยาว์วัยให้เชื่อฟังคำบิดา (从父) ยามออกเรือนให้เชื่อฟัง

¹ คัมภีร์จาร์ต เป็นหนึ่งในตำราสำคัญของสำนักปรัชญาขงจื้อ ว่าด้วยระเบียบแบบแผนและหลักการปกครอง ซึ่งตำราดังกล่าวครอบคลุมถึงหลักปฏิบัติของสตรีจีนในยุคโบราณด้วย หลัก “ซันฉงซื่อเตอ” ที่เป็นหลักปฏิบัติของสตรีนั้นได้แบ่งกล่าวไว้ในเนื้อหา 2 บท กล่าวคือ “ซันฉง” หรือหลักปฏิบัติ 3 ประการ ปรากฏเนื้อหาอยู่ในบทที่ว่าด้วย 郊特性 ส่วน “ซื่อเตอ” หรือหลักคุณธรรมสี่ประการ ปรากฏเนื้อหาอยู่ในบทที่ว่าด้วย “การแต่งงาน” (昏义)

ตามสามี (从夫) เมื่อสามีตายให้ปฏิบัติตามบุตรชาย (从子) และหลักคุณธรรมที่สตรีพึงมี 4 ประการ ได้แก่ คุณธรรมของสตรี (妇德) หมายถึงความซื่อสัตย์และความจงรักภักดี วาจาของสตรี (妇言) หมายถึง การพูดจาด้วยวาจาที่ไพเราะเสนานะหุ รูปโฉมของสตรี (妇容) หมายถึง การดูแลรักษารูปร่างและหน้าตาให้งามตา งานเรือนของสตรี (妇功) หมายถึง ความสามารถในการปกครองและดูแลงานเรือน การเอาใจใส่ดูแลทั้งผู้อาวุโสและอ่อนอาวุโสกว่า รวมตลอดถึงให้ความสำคัญกับรายละเอียดปลีกย่อยในครัวเรือน

เขียนอุทัยเป็นสตรีที่มีคุณสมบัติตามหลักข้างต้น กล่าวคือ นอกจากจะยินยอมออกเรือนกับชายหนุ่มที่มีเคยพบหน้าตามคำแนะนำของครอบครัวแล้ว หลังออกเรือนก็เคารพนบนอบและเชื่อฟังสามี ไม่เอ่ยวาจาให้สามีต้องระคายใจ ดูแลการงานในครัวเรือนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ในด้านรูปโฉมก็ได้รับการยกย่องเป็นที่ชื่นชมแก่ผู้พบเห็น ทั้งยังเป็นคู่คิดเคียงข้างสามีเมื่อยามประสบกับปัญหาและอุปสรรคในหน้าที่การงาน นับเป็นผู้หญิงที่มีสติปัญญา กิริยามารยาทและรูปลักษณ์ดีเพียบพร้อม เป็นตัวอย่างของสตรีที่จะสนับสนุนสามีไปสู่ความเจริญ นวนิยายแสดงให้เห็นการยกย่องของสังคมผ่านเสียงชื่นชมของตัวละครอื่นไว้ว่า

知县夫人是真正的名门闺秀，不但天姿国色，而且贤惠无比。他们的到来，必将给高密县的人民带来齐天的洪福。（莫言, 2012: 100）

อุทัยนายอำเภอสมกับเป็นลูกชาติลูกตระกูลเสียจริง นอกจากรูปร่างภายนอกที่งามเด่นแล้ว ยังมีลักษณะของความเป็นกุลสตรีด้วย การมาถึงของทั้งคู่จะต้องนำความสงบสุขมาสู่ชาวอำเภอเกามิแน่แท้

น้ำเสียงที่กล่าวถึงเขียนอุทัยเป็นเสียงที่ชื่นชมในความสมบูรณ์แบบของสตรีคนหนึ่งซึ่งมีความเป็นกุลสตรีตามหลัก “ซันฉงซือเตอ” ที่สังคมใช้เป็นแนวทางการอบรมผู้หญิงให้รู้จัก

ขอขำหน้าทีและแนวทางการปฏิบัติตน เพื่อเอื้อต่อการจัดระเบียบสังคมในระบบปีตาธิปไตยในระบบจารีตจีน ในระบบสังคมที่ยกย่องผู้ชายเหนือผู้หญิงทำให้ผู้หญิงไม่อาจแสดงความสามารถให้เหนือกว่าผู้ชายได้ ไม่ว่าสตรีผู้นั้นจะมีความสามารถเพียงใดก็ต้องเก็บกักความสามารถนั้นไว้เพื่อใช้หนุนเนื่องผู้ชายเท่านั้น สังคมไม่มีพื้นที่ให้ผู้หญิงพัฒนาศักยภาพที่แท้จริงของตนเองออกมาให้เห็น

俺知道她是高官的后代有尊贵的出身，有满腹的计谋偌大的学问，如果是个男人早就成了封疆的大员当朝的大臣。（莫言, 2012: 242）

ข้ารู้ว่านางเป็นลูกหลานขุนนางตระกูลใหญ่ มีปัญญา
ความรู้เต็มภูมิ หากเกิดเป็นผู้ชายคงได้เป็นถึงผู้ตรวจการกิน
ตำแหน่งใหญ่โตทีเดียว

ในส่วนของกลไกการควบคุมการประกอบสร้างตัวตนของสตรี สำหรับสตรีที่ไม่มีลักษณะตามที่สังคมต้องการก็จะได้รับการลงโทษผ่านระบบการจัดหาคุุครอง สตรีใดที่ถูกมองว่าด้อยค่าก็ให้จับคู่อยู่กับผู้ชายที่สังคมมองข้ามคุณค่า การมีสามีที่มีสถานะทางสังคมรองรับจึงเป็นเสมือนการยอมรับคุณค่าในตัวสตรี การลงโทษและยอมรับของสังคมมิได้เห็นผลและจบที่ชั้นวรรณะของคุุครองเท่านั้น แต่ยังให้ผลต่อเนื่องไปถึงความเป็นอยู่ของชีวิตหลังแต่งงานจากการกดขี่ของครอบครัวสามีซึ่งในนวนิยายแสดงไว้ดังความต่อไปนี้

因为两只大脚，这个致命的缺陷，二十岁时，她已经成了嫁不出去的姑娘。后来，美貌如花的孙眉娘委屈地嫁给了县城东关的屠户赵小甲。眉娘过门后，小甲的娘还没死。这个小脚的女人，厌恶透了儿媳的大脚，竟然异想天开地要儿子用剔骨的利刀把儿媳的大脚修理修理。小甲不敢动手，老

太婆亲自动手。孙眉娘从小跟着戏班子野，舞枪弄棒翻筋斗，根本没有受三从四德的教育，基本上是个野孩子。当了媳妇，忍气吞声，憋得要死。（莫言, 2012: 117）

จุดบอดชีวิตที่เกิดจากการมีเท้าใหญ่ตามรูปธรรมชาติ ทำให้สาววัยยี่สิบ กลายเป็นผู้หญิงที่ไม่มีใครอยากแต่งงานด้วย ซุนเหมยเหนียงซึ่งมีความงามไม่แพ้ออกไม้ต้องกล้ำกลืนฝืนยอมแต่งงานกับจ้าวเสี่ยวเจี๋ย คนขายเนื้อที่อยู่แถบตงกวน ตอนเหมยเหนียงแต่งงานเป็นสะใภ้เข้าตระกูลจ้าว แม่ของเสี่ยวเจี๋ยยังมีชีวิตอยู่ แม่ฝัวเท้าเล็กเร่งเกียจเร่งงอนลูกสะใภ้เท้าโต กระทั่งเกิดความคิดพิเรนทร์จะให้ลูกชายใช้มีดแซะเนื้อมาตัดตกแต่งเท้าโตของลูกสะใภ้ให้เล็ก เสี่ยวเจี๋ยไม่กล้าลงมือ ยายแก่จึงจัดการเสียเอง ซุนเหมยเหนียงคลุกคลีอยู่กับคณะละครมาแต่เล็ก จับดาบฟาดกระบองตีลังกาตลบหน้าตลบหลัง ไม่รู้จักหลักชั้นฉงชือเต๋อ เรียกว่าเป็นสาวแก่นแซ่หวู่แซ่ยวคนหนึ่งทีเดียว พอแต่งงานทำหน้าที่สะใภ้ ต้องทนเครียดเสียอกแทบจะระเบิดแตกตาย

“ชั้นฉงชือเต๋อ” จึงเป็นแม่บทการศึกษาที่นำมาใช้อบรมสตรีให้อยู่ในกรอบระเบียบค่อยๆ แทรกซึมผ่านระบบความคิดให้สตรียอมรับและกระทำตามระเบียบ โดยที่สตรีไม่รู้สึกรถึงการถูกครอบงำ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ควบคุมสังคมในระบบปิตาธิปไตยให้เกิดความสงบสุข นอกจากการควบคุมความคิดแล้ว สังคมปิตาธิปไตยแบบจีนยังสร้างแม่แบบความงาม

ไว้ เพื่อใช้เป็นกลไกควบคุมความพฤติกรรมและจิตวิญญาณของผู้หญิงมิให้ก้าวล่วงออกนอกความหมายการประกอบสร้างตัวตนสตรีตามแนวทางขงจื้อ

“ดอกบัวทอง 3 นิ้ว”: แม่แบบความงาม

“ดอกบัวทอง 3 นิ้ว” (三寸金莲) คือแม่แบบความงามที่สังคมปรุงแต่งขึ้นเป็นภาพความงามของสตรี เป็นลักษณะของเท้าที่เกิดจากการใช้ผ้ารัดไว้ตั้งแต่เด็กจนมีขนาดและรูปร่างที่เล็กเรียวแหลมเปรียบเหมือนดอกบัว เป็นค่านิยมที่ผู้ชายในสังคมจารีตจีนใช้ชื่นชมและวัดค่าความงามของผู้หญิง เพื่อตอบรับการจัดระเบียบสังคมตามแนวทางการคิดของสังคมปิตาธิปไตย

ในสังคมจารีตจีนผู้หญิงต้องรัดเท้าตั้งแต่อายุประมาณ 5 – 6 ขวบ เริ่มจากการพันงอนิ้วเท้าทั้งสี่นิ้วนิ้วหัวแม่เท้าและมัดตรึงด้วยด้ายแถบผ้าไว้ได้ฝ่าเท้าให้แน่น กระทั่งรูปเท้าคงที่แล้วจึงสวมรองเท้าหัวแหลม ซึ่งเป็นรองเท้าที่เด็กหญิงจะต้องหัดสวมและก้าวเดินให้คุ้นชินกับรูปเท้าใหม่ ก่อนนอนก็ต้องใช้ด้ายเย็บแถบผ้าพันเท้าที่รัดไว้ดีแล้วให้ยึดแน่นเพื่อป้องกันแถบผ้าคลายตัวยามนอนหลับสนิท สิ่งเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ต้องทำเป็นกิจวัตรจนทำให้รูปตามต้องการ จึงดำเนินการขั้นต่อไปด้วยการรัดนิ้วเท้าและทำให้โค้งงอมากขึ้น จนในที่สุดพวกเขาก็ใช้เพียงส่วนปลายของหัวแม่เท้าและสันเท้าในการรับน้ำหนักการเดินเท่านั้น

การรัดเท้าเป็นการประกอบสร้างร่างกายของสตรีให้สอดคล้องกับความต้องการของบุรุษ โดยวัดค่าผ่านกระบวนการเลือกคู่ครอง การดัดแต่งร่างกายให้เป็นตามที่ต้องการสื่อให้เห็นถึงการกดขี่และลดค่าของมนุษย์เพศหญิงลงเป็นเพียงวัตถุเท่านั้น แนวความคิดการกดขี่นี้ไม่ได้สืบทอดต่อกันเฉพาะวงสังคมผู้ชาย ผู้หญิงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและถูกอำนาจปิตาธิปไตยครอบงำอย่างสมบูรณ์แบบที่รับเอามาใช้กดขี่ผู้หญิงด้วยกันเองเช่นกัน ผู้หญิงในสังคมจารีตจีนจึงเป็นทั้งผู้กดขี่และผู้ถูกกดขี่ตามแต่สถานการณ์

眉娘看到夫人似乎是无意地将长裙网上撩

了撩，显出了那两只尖尖的金莲。身后的人群里，

顿时响起来一片赞叹之声。夫人的脚实在是太美了，大脚的眉娘顿时感到无地自容。尽管她的脚被长裙遮住，但她还是认为夫人早就知道了自己的一双大脚。夫人不但知道她的一双大脚，而且还知道她对知县的痴心念想。夫人故意地将金莲显示出来，就是要给她一个羞辱，就是要给她一个打击。他不想看不愿看但还是忍不住地将目光投射到夫人的小脚上。夫人的脚，尖翘翘，好似两只新菱角。夫人的鞋子做得好，绿绸帮上绣着红花草。夫人的脚，如法宝，把孙家眉娘降服了。眉娘感到，仿佛有两道嘲弄的目光穿过粉色的轻纱，射到自己的脸上。不，是穿过了面纱和裙子，投射到自己的大脚上。眉娘知道自己败了，彻底地败了。自己生了一张娘娘的脸，但长了一双丫鬟的脚。（莫言，2012: 123）

เหมยเหนียงเห็นฮูหยินแสร้งยกขายกระโปรงขึ้นอย่างไม่เจตนา เท้าแหลมดังดอกบัวทองปรากฏให้เห็นผู้คนที่อยู่เบื้องหลังต่างพากันส่งเสียงอื้ออึงชื่นชม เท้าของฮูหยินช่างงามจับใจนัก สาวเท้าโตอย่างเหมยเหนียงได้แต่รู้สึกอับอายอย่างไรแผ่นดินแทรก แม้ว่าเท้าของเธอจะถูกกระโปรงยาวกรอมเท้าปกปิดเอาไว้ แต่เธอก็รู้ว่าฮูหยินรู้เรื่องเท้าโตของ

ตนเองดี ไม่ได้รู้เรื่องทำอย่างเดียวหรอก ฮูหยินยังล่องรู้ด้วยว่า เธอมีใจลุ่มหลงในตัวนายอำเภอ ฮูหยินจงใจปรากฏเท้าของเธอ ให้ได้เห็น ก็เพียงเพื่อให้เธอได้อดสู เพียงเพื่อเยาะเย้ยเธอ แม้ ชุนเหมยเหนียงจะไม่อยากดูไม่อยากเห็นแต่ก็อดไม่ได้ที่จะมอง ไปยังเท้าเล็กๆ ของฮูหยิน ปลายเท้าเล็กแหลมงอนขึ้นเหมือน หางกระจับ รองเท้าผ้าตัวนสีเขียวปักดอกไม้ประดับสวยงาม เท้าของฮูหยินเหมือนวัตถุของคลัง สะกดให้ชุนเหมยเหนียงถึง แก่ศิโรราบ เธอรู้สึกราวกับว่ามีสายตาที่แผ่แววเยาะหยันมอง ทะลุผ่านผ้าแพรพุ่งตรงมายังใบหน้าของเธอ ไม่ใช่ มันทะลุผ้า แพรและกระโปรงมาที่เท้าโตของตัวเธอต่างหาก เหมือนฮูหยิน จะยกมูมปากขึ้น รอยยิ้มอันภาคภูมิใจปรากฏขึ้นบนใบหน้า เหมยเหนียงรู้ว่าเธอแพ้แล้ว แพ้อย่างไรทางสู้ เธอซึ่งมีใบหน้า งามดั่งนางฟ้านางสนม แต่กลับมีเท้าประหนึ่งสาวรับใช้

ความงามตามค่านิยมของสังคมจารีตจีนถูกประกอบสร้างขึ้นโดยการเบี่ยงเบนการรับรู้ของสังคมและอำพรางความงามที่มีอยู่แต่เดิม และการครอบงำของสังคมทำให้ผู้หญิงต้อง ยินยอมประกอบสร้างตนเองตามที่ถูกสร้างขึ้นและหลงเห็นตามว่าสิ่งที่ประกอบสร้างขึ้นเป็น ความงามที่แท้จริง

ความงามที่ถูกสร้างขึ้นยังใช้เป็นข้อต่อรองเพื่อกำหนดคุณสมบัติคู่ชีวิต ย้ำเน้นให้ สตรีตระหนักถึงการสร้างคุณค่าตนเองเพื่อเป้าหมายการเป็นผู้ได้รับเลือกในอนาคต คุณค่า ของสตรีในสังคมปิตาธิปไตยจึงมิใช่คุณค่าแท้จริงให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่เพื่อตนเอง แต่เป็นการ ประกอบสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม โดยมีระบบการควบคุมผ่าน กระบวนการของสังคม ความงามในสังคมปิตาธิปไตยแบบจีนจึงเกิดจากการใช้อำนาจทาง สังคมกำหนดค่าการรับรู้ เป็นการสร้างความรู้ขึ้นใหม่เพื่อครอบงำความคิดและปิดบังลักษณะ

ที่แท้จริง เพื่อสกัดตัวตนของผู้หญิงให้อยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย เกิดเป็นกลไกควบคุมสตรีจีนในสังคมจารีตจีน

คุณค่าของสตรี: ความหมายบนแนวทางที่แตกต่าง

คุณค่าการดำรงอยู่ของมนุษย์ คือ คุณค่าที่เกิดจากการดำรงชีวิตอยู่อย่างสง่างาม เป็นความหมายที่ส่งผลต่อจากการรับรู้คุณค่าในตัวเอง (self esteem) ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ การตระหนักรู้คุณค่าในตัวเองสะท้อนให้เห็นชัดเจนในตัวละครเอกฝ่ายหญิงของมั่วเหยียน แต่เป็นการตระหนักรู้ตามกรอบความคิดที่แตกต่างกัน ฉียนฮูหยินเป็นผู้หญิงที่มีคุณค่าตามความหมายของสังคมจารีตจีน มีความสามารถเพื่อสนองตอบความต้องการคนในครอบครัว ส่วนซุนเหมยเหนียงถูกประกอบสร้างขึ้นเพื่อนำเสนอความหมายชีวิตที่มีอิสรภาพ อกุติตัวเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคมโดยรวม มั่วเหยียนเล่าความเป็นไปของตัวละครสองตัวนี้ โดยใช้กลวิธีการเปรียบเทียบให้ผู้อ่านเห็นถึงความแตกต่างของความหมายสองแบบ

“ฉียนฮูหยิน” กุสตริตามชนบ

ฉียนฮูหยินเป็นสตรีที่มีลักษณะสมบูรณ์แบบตามคุณสมบัติที่สังคมกำหนด ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. มีรูปร่างสวยสมค่านิยม

ความงามเป็นความหมายที่เกิดจากการรับรู้อันเป็นนามธรรม การกำหนดความหมายของความงามแตกต่างกันตามความเห็นของปัจเจก G. Srinivasan แสดงทัศนะเรื่องตำแหน่งของความงาม¹ (The Locus of Beauty) ไว้ข้อหนึ่งว่า การกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อใช้ในการตีค่าความงาม เป็นมาตรฐานที่จะขาดเสียมิได้ หลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมิได้แน่นอนตายตัว การ

¹ จี.ศรีนิวาสาณ; สุนทรียศาสตร์:ปัญหาและทฤษฎีเกี่ยวกับความงามและศิลปะ. แปลโดย สุเชาวน์ พลอยชุม. (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2534), หน้า 12-26.

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 พุทธศักราช 2558

เปลี่ยนแปลงเกณฑ์กำหนดเกิดขึ้นได้เสมอตามกาลเทศะ ดังนั้นคุณค่าของความงามเกิดขึ้น เพราะคุณสมบัติของวัตถุที่เข้ากันกับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสิน การสร้างความหมาย ความงามของสตรีในสังคมจารีตจึงเป็นความหมายที่ถูกประกอบสร้างตามค่านิยมของสังคมที่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา ความงามที่สังคมกำหนดอาจบดบังความงามที่มีมาแต่กำเนิด เช่นการกำหนดค่าความงามของสตรีจากรูปลักษณ์ของเท้าที่ถูกรัดไว้ เพื่อเบี่ยงเบนการรับรู้ ความงามตามธรรมชาติ และสร้างความหมายของความงามขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคม

การรัดเท้าของสตรีจีนโบราณสะท้อนให้เห็นถึงการกดขี่ที่สังคมกระทำต่อร่างกายของสตรีอย่างไร้ความปราณี สังคมกำหนดความหมายของความงามขึ้นใหม่โดยการยอมรับความผิดปกติเป็นสิ่งที่ปกติ ในมุมมองกายวิภาคศาสตร์ เท้าเป็นอวัยวะสำคัญที่ใช้เคลื่อนไหวและเคลื่อนที่ การจัดตกแต่งรูปเท้าให้เล็กผิดไปจากรูปเท้าที่เหมาะสมแก่การใช้งาน จึงเป็นอุปสรรคการจำกัดขอบเขตการเคลื่อนไหวและพื้นที่กิจกรรมของสตรีให้อยู่ในวงแคบ เป็นการสร้างความหมายเพื่อขยายวงพื้นที่ความเป็นส่วนตัวของบุรุษให้กว้างขึ้น และควบคุมสตรีไว้ในร่างกายที่ไม่อาจเคลื่อนไหวได้สะดวก นอกจากนี้สังคมยังแทรกซึมความคิดให้สตรียอมรับการกักบริเวณโดยไม่รู้ตัว การยินยอมทรมานร่างกายเพื่อจัดแต่งรูปเท้าให้ได้ตามความต้องการของสังคม แสดงถึงอำนาจของสังคมที่ครอบงำความคิดของสตรีจีนไว้ได้อย่างสมบูรณ์แบบ

2. มีคุณธรรมตามกรอบจริยธรรมกุลสตรี

เฉียนฮูหยินได้รับการอบรมเลี้ยงดูตามแนวทางกรอบจริยธรรม “ซันฉงซือเต๋อ” เพื่อประกอบสร้างคุณสมบัติความเป็นกุลสตรี เรียนรู้หน้าที่งานเรือนและบทบาทของภรรยาที่ดีของสามี เป็นลักษณะของภรรยาในอุดมคติของสามีในสังคมศักดินา

“妾身不能生养，本在七出之例，感到夫

君不弃之恩，妾身没齿不忘……” 夫人幽婉地

说，“事定之后，妾身一定亲自为夫君挑选一个淑

女，育得一男半女，也好承继钱家香烟。如果夫君

还是痴迷孙家女子，也不妨让赵家屠夫休妻，然后夫君再将其纳为侧室，妾身一定善待于她。但这都是后事，如果夫君不能解救人质，擒获孙丙，你我夫妻将死无葬身之地，那孙家女子纵有千娇百媚夫君也无福消受了”。（莫言，2012: 256-257）

“น้องไม่อาจมีบุตรก็ถือเป็นหนึ่งในเหตุการณ์หยาใจัดข้อ พระคุณที่ท่านพี่ไม่ทอดทิ้ง น้องไม่อาจลืมได้ชั่วชีวิต” อูหยินกล่าวความกินใจ “หลังสิ้นเรื่อง น้องจะค้นหาหญิงสาวให้ท่านพี่ ให้กำเนิดบุตรชายหญิงไว้สืบสายตระกูลเถียน หากว่าท่านพี่ยังหลงใหลในตัวซุนเหมยเหนียง ก็ให้สามีแซ่จ้าวของนางหย่าเสีย แล้วท่านพี่ก็รับนางมาเป็นเมียรอง น้องรับรองว่าจะดีกับนาง แต่นี่เป็นเรื่องภายหลัง ถ้าท่านพี่ไม่อาจช่วยตัวประกันและจับเอาตัวซุนปิงมาลงโทษ ท่านพี่และน้องคงต้องตายอย่างไรที่ฝัง ต่อให้ซุนเหมยเหนียงจะสวຍหยาดฟ้าเพียงไร ก็ไร้วาสนาเชยชม”

บทสนทนาระหว่างตัวละครที่เถียนอูหยินกล่าวกับนายอำเภอ สื่อให้เห็นถึงความเชื่อของผู้หญิงในยุคโบราณที่เห็นว่าการไม่มีบุตรเป็นความบกพร่องของฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นความรู้ที่ถูกครอบงำด้วยอำนาจตามความหมายของปิตาธิปไตยในสังคมจารีตจีน เหตุที่นายอำเภอยกย่องและเชิดชูเถียนอูหยิน ส่วนหนึ่งเพราะสตรีที่มีความรู้ความสามารถตามความหมายในสังคมชายเป็นใหญ่ ภาระหน้าที่สำคัญของภรรยาคือการมีบุตรเพื่อสืบทอดตระกูล แต่เมื่ออูหยินไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ได้ ก็ชดเชยด้วยการจัดหาผู้หญิงอื่นให้สามีเพื่อทำหน้าที่แทน เป็นบทบาทของภรรยาที่มีน้ำใจควรยกย่อง การกระทำของเถียนอูหยินได้รับการเชิดชูให้

เป็นพฤติกรรมของสตรีผู้มีคุณธรรม เพราะสามารถสนองตอบภารกิจการสืบต่อสายตระกูลของผู้ชายให้ลุล่วง แต่สำหรับผู้หญิงด้วยตนเองแล้วเธอเป็นตัวแทนผู้หญิงในอำนาจปิตาธิปไตยที่กดขี่เพศเดียวกันเองเพื่อสนองตอบความต้องการตามค่านิยมชายเป็นใหญ่ และลดทอนค่าผู้หญิงให้เป็นเพียงเครื่องจักรที่มีไว้เพื่อการผลิตบุตรเท่านั้น

3. มีชาติกำเนิดดี

เฉียนฮูหยินเป็นลูกหลานตระกูลผู้ดีเก่า ต้นตระกูลเป็นข้าราชการบริหารยุคนุกเบิกสร้างรากฐานให้กับราชบัลลังก์จักรพรรดิราชวงศ์ชิง เชื้อสายลูกหลานตระกูลขุนนางที่ประกอบคุณูปการให้กับราชวงศ์ชิงทำให้เป็นต้นบั่นและยาแรงของสังคม เป็นผู้หญิงคนหนึ่งที่สูงค่าให้ความชื่นชม และสร้างมูลค่าให้กับตัวเธอ เพราะเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างตระกูลขุนนางนั้นเป็นคุณสมบัติติดตัวที่จะใช้ยังประโยชน์ให้กับคนรอบข้างได้ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับชาติกำเนิดของเฉียนฮูหยิน จึงก่อเกิดเป็นความพึงใจที่ดึงดูดคนรอบข้างให้เข้าใกล้เพราะผลประโยชน์

คุณสมบัติของสตรีเช่นเฉียนฮูหยิน ประกอบรวมเป็นความสมบูรณ์แบบของความหมายปิตาธิปไตยแบบจีน ซึ่งให้ความสำคัญกับสตรีที่สร้างประโยชน์ให้กับบุรุษ ดังเช่นเมื่อนายอำเภอเฉียนต้องเลือกระหว่างภรรยากับชู้รัก แม้จะลังเลใจแต่ท้ายที่สุดก็ตัดสินใจเลือกฮูหยิน เหตุผลมิใช่เป็นเพียงเพราะสถานะการเป็นภรรยาหลวงเท่านั้น แต่ปัจจัยประกอบที่สำคัญยิ่งคือการมีสายสัมพันธ์ของฮูหยิน ที่ช่วยแก้ไขนายอำเภอให้พ้นจากที่นั่งลำบาก ได้รับโอกาสปฏิบัติความชอบชดเชยความผิดพลาดที่ไม่อาจจับกุมตัวขุนปึงได้ตามกำหนด เมื่อจะต้องเลือกระหว่างผู้หญิงสองคน นายอำเภอจึงเลือกฮูหยินซึ่งเป็นผู้หญิงที่มีศักยภาพเกื้อหนุนตนเองในตำแหน่งการงาน แสดงให้เห็นถึงการวัดคุณค่าสตรีที่เชื่อมโยงกับผลประโยชน์ของผู้ชาย

他的身体随着轿杆的颤动上下起伏，他的
心思也飘忽不定。夫人严肃的黑脸和眉娘妖媚的白
脸交替着在他的脑海里闪过。夫人代表理智、仕途

和冠冕堂皇；眉娘代表着感情、生活和儿女情长。
这两个女人对他都不可以缺少的，但如果让他选择
一个，那么……那么……只有选择夫人。（莫言，
2012: 117）

ร่างกายของเขาขับไหวยขึ้นลงตามจังหวะการหาบ
เกี่ยว เช่นเดียวกับความคิดที่ไหลกลับไปมาอยู่ภายในใจ หน้า
ดำคล้ำสบบเคร่งของฮูหยินกับหน้าขาวยวนใจของเหมยเหนียง
สลับเปลี่ยนเวียนหมุนอยู่ภายในหัวของเขา ฮูหยินคือมันสมอง
อนาคตและเกียรติยศ ส่วนเหมยเหนียงเป็นความรัก ชีวิตและ
อารมณ์แห่งชายหญิง ทั้งสองต่างเป็นผู้หญิงที่เขาขาดไม่ได้ แต่
หากว่าต้องเลือก เช่นนั้นแล้ว...คงต้องเลือกฮูหยิน

การกำหนดคุณค่าผู้หญิงในสังคมจีนโบราณที่ตัดสินจากผลประโยชน์ที่เอื้อต่อผู้ชาย
แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันทางเพศ ที่ผู้ชายเป็นผู้ตัดสินและกำหนดคุณค่าของสตรี
กดขี่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสตรีให้ต่ำกว่าบุรุษ

“ขุนเหมยเหนียง” สตรีนอกกรอบจารีต

ขุนเหมยเหนียงเป็นตัวละครที่มีความเป็นขบถ ตอบโต้การประกอบสร้างความหมาย
สตรีในสังคมจารีตจีนตามแนวทางของเสรีนิยม ปลดปล่อยตัวเองสู่ความเป็นเสรีภาพ และ
ดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างตระหนักรู้ถึงคุณค่าในตัวเอง โดยมีอิสรภาพ 3 ประการ ดังนี้

1. มีอิสรภาพในร่างกายตนเอง

สตรีจะรู้จักคุณค่าที่แท้จริงในตนเองได้หากมีอิสรภาพในการกระทำ อิสรภาพ
เบื้องต้นที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาคืออิสรภาพในร่างกายตนเอง เพราะร่างกายที่สมบูรณ์จึงใช้
เพื่อแสวงหาประโยชน์อันตอบสนองความพึงพอใจให้กับตนเองได้ ในทางตรงข้ามร่างกายที่

บกพร่องก็จะลดขีดความสามารถของเจ้าของร่างกายลง จนทำให้ไม่สามารถดึงศักยภาพของตนเองมาใช้ได้อย่างเต็มที่ การดัดแปลงอวัยวะร่างกายให้ใช้งานได้อย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ เช่นการรัดเท้าของสตรีจีนจึงเป็นการควบคุมเจ้าของร่างกายให้มีความสามารถลดน้อยลง สังคมจีนยุคศักดินาเห็นว่าลักษณะของอวัยวะที่ไม่สมบูรณ์เป็นความงามที่ควรชื่นชม ผู้เขียนแสดงความคิดเห็นของตนเองโดยการวิพากษ์ค่านิยมดังกล่าวผ่านสายตาของซุนเหมยเหนียง ชี้ให้เห็นถึงความงามตามค่านิยมสังคมที่แอบแฝงซ่อนความอัปลักขณ์ไว้

——适才那个荡千秋的，不知是谁家的，又

肥又笨 的蠢丫头，焦炭不如她的脸黑，磨盘不如她的腩大，菱角也比她的脚大，这样的身段模样，也好意思上秋千？真是四脚蛇豁了鼻子，不要脸。秋千架是什么？秋千架就是飘荡的戏台子，上去就是表演，是展览身段卖脸蛋子。（莫言，2012: 18）

ยายคนที่ขึ้นโล้ชิงช้าเมื่อกี้ลูกสาวบ้านไหนกัน ทั้งอ้วน ทั้งงุ่มง่าม หน้าก็ดำเสียยิ่งกว่าถ่าน หินม่แบ่งที่ว่าใหญ่ยังใหญ่ไม่เท่ากันหล่อนเลย ผลกระຈប់ที่ว่าเล็กก็ยังเล็กไม่เท่าเท้าของเจ้าหล่อน รูปร่างแบบนี้ยังมีหน้าขึ้นโล้ชิงช้าอีกหรือ ช่างเหมือนจิ้งจกที่ไม่มีจมูกจริงเชียว หน้าไม่อวย ชิงช้าคืออะไรกัน ชิงช้าคือเวทีละครที่โยกลอยไปมา การก้าวขึ้นโล้ชิงช้าจึงเป็นการแสดง เป็นการพาร่างกายและหน้าตาออกให้ผู้คนเห็น

นวนิยายนำเสนอความปกติสมบูรณ์ของร่างกายผ่านกิจกรรมโล้ชิงช้าในงานเทศกาล ชิงหมิงหรือเซ็งเม้งซึ่งเป็นงานที่ผู้คนมากหน้ามาชุมนุมกัน เป็นวาระให้หญิงสาวได้พาร่างกายออกแสดงสู่สาธารณชน กิจกรรมโล้ชิงช้าที่หญิงสาวผลัดกันก้าวขึ้นยืนนั้นเป็นเสมือนเวทีเปรียบเทียบความงามของสาวแต่ละนาง รวมทั้งซุนเหมยเหนียงด้วย เธอก้าวขึ้นแสดงตัวบน

ชิงช้าพร้อมกับเจตนารมณ์แน่วแน่ว่าจะไล่ชิงช้าให้ขึ้นสูงกว่าหญิงทุกคนในหมู่บ้าน จุดประสงค์ของเธอเป็นไปเพื่อแสดงให้ที่ประชุมเห็นว่าร่างกายที่สมบูรณ์พร้อมของเธอสร้างโอกาสให้กระทำในสิ่งที่เหนือกว่าผู้หญิงอื่น อิสราภาพของร่างกายนำพาชิงช้าของเธอให้แกว่งสูงขึ้น เป็นการเปิดทัศนวิสัยการชมภาพทิวทัศน์มุมกว้างที่ไม่เคยมีโอกาสดูเห็นมาก่อน เสมือนได้ปลดปล่อยตัวตนของเธอออกจากกรอบข้อผูกมัดที่จำกัดพื้นที่การเคลื่อนไหวของสตรี การไล่ชิงช้าเป็นกิจกรรมที่เปรียบเทียบให้เห็นถึงสมรรถภาพของร่างกายที่สมบูรณ์ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะพัฒนาความสามารถของผู้หญิงให้เต็มศักยภาพ

สำหรับสุนทรียะความงามที่สังคมสร้างขึ้นให้สตรีเห็นชอบนั้น มัวเหยียนได้กล่าววิพากษ์ไว้ในฉากหนึ่งของนวนิยายที่บรรยายถึงหญิงสาวลูกผู้ดีมีความรู้หลากหลายความสามารถแต่ไม่อาจลุกยืนได้ด้วยตนเอง เพื่อเปิดโปงให้เห็นความจริงของสังคมที่ประกอบสร้างสตรีให้ต้องพึ่งพาผู้อื่นเพราะไม่อาจแม้แต่ประคองร่างกายตนเอง และให้เข้าใจถึงความจริงภายใต้ภาพความงามที่แอบซ่อนอุปายลตทอนอิสราภาพของสตรี ทำให้อิสราภาพแห่งร่างกายเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือปริมาณพลแห่งความสามารถ

收起油纸伞，俺挤进人群，四下里一巡睃，
看见了被两个丫鬟搀扶着、传说能诗能文的齐家小姐。她花团锦簇，珠翠满头，可惜生了张长长的马脸，白茫茫的一块盐碱地，上面长了两撮瘦草，那是她的眉毛。俺还看见了在四个丫鬟护卫下的姬翰林家的千金，据说是描龙绣凤的高手，筝琴琵琶诸般乐器样样能演奏。但可惜是小鼻子小眼小耳朵，
像一只鬼精蛤蟆眼的小母狗。（莫言，2012: 17）

เก็บร่มแล้ว ข้าก็เดินเบียดแทรกเข้าไปท่ามกลางฝูงคน ปรายตามองผู้คนรอบข้าง เห็นสาวใช้ 2 คนพุงคุณหนู ที่ว่ากันว่าเก่งทั้งโคลงฉันทกาพย์กลอน ติดดอกไม้และอัญมณีประดับเต็มตัวศีรษะ น่าเสียดายที่เกิดหน้ายาวอย่างกับหน้าม้า ผิวหน้าขาวอย่างกับนาเกลี้อมีต้นหญ้างอกอยู่ 2 กระจุก ซึ่งคือคิ้วของเธอ ข้ายังเห็นคุณหนูบ้านท่านราชอาลักษณ์จี อยู่กลางวงคุ่มกันของสาวใช้ 4 คน ว่ากันว่าเป็นคุณหนูที่มีฝีมือด้านการปักผ้า ดัดสีเครื่องดนตรีได้หลากหลายชนิด แต่ช่างน่าเสียดายที่มีตาहु่มุกเล็กยับหยออย่างกับนังหมาปศาว

การรัดเท้าจึงเป็นเสมือนสัญลักษณ์เชิงอำนาจที่กดทับอยู่เหนืออิสรภาพของสตรี ชุนเหมยเหนียงเป็นตัวละครที่มัวเหยียนสร้างขึ้นเพื่อตอบโต้การลดทอนเสรีภาพในการเคลื่อนไหวร่างกาย โดยชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของการประกอบสร้างความหมายสตรีตามแนวทางสังคมนิปปาติปไตย ด้วยการเปรียบเทียบในมุกกลับให้เห็นความสุขที่ได้รับจากอิสรภาพของการยืนอยู่นอกกรอบ

2. มีอิสรภาพในการประกอบสัมมาชีพ

ตามแนวคิดของสตรีนิยมสายมาร์กซิสต์¹ เห็นว่า อิสรภาพทางเศรษฐกิจเป็นอีกปัจจัยที่จะปลดปล่อยผู้หญิงให้หลุดจากอำนาจที่ผูกโยงชีวิตของตนเองไว้ได้อำนาจของผู้ขายการสร้างโอกาสให้ผู้หญิงเลี้ยงชีพได้ด้วยตนเองจึงเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ ตามแนวคิดนี้การปลดปล่อยผู้หญิงชั้นแรกจึงควรเริ่มต้นด้วยการให้อิสระทางการเงิน

¹ Kollontai, A. *The Social Basis of the Woman Question* [Online]. 2006. Available from: <http://www.marxists.org/archive/kollontai/1909/social-basis.htm>

หลังการมรณกรรมของแม่สามมี ชุนเหมยเหนียงใช้พื้นที่ด้านหนึ่งของบ้านเปิดเป็นร้านอาหาร แสดงให้เห็นถึงอำนาจการควบคุมผู้หญิงที่เป็นไปตามกลไกการควบคุมความสงบสุขในระบบสังคมจารีตจีน นอกจากผู้ชายจะควบคุมผู้หญิงเองโดยตรงแล้ว อำนาจการดูแลส่วนหนึ่งก็ถูกถ่ายโอนส่งต่อไปกับผู้หญิงที่เชื่อฟังและทำตามระบบของสังคม เพื่อให้ผู้หญิงเป็นตัวแทนอำนาจและดูแลการปฏิบัติตัวของผู้หญิงด้วยตนเอง การสิ้นชีวิตของแม่สามมีซึ่งทำหน้าที่ควบคุมกิจกรรมภายในบ้าน จึงทำให้ชุนเหมยเหนียงได้อำนาจในพื้นที่บ้านคืนมาเป็นของตนเอง ซึ่งเป็นโอกาสอันดีที่จะปลดปล่อยตัวเอง โดยเริ่มต้นการเปิดร้านอาหาร จากที่เคยเป็นเพียงแม่บ้านทำอาหารปรนนิบัติคนเพียงในบ้าน ก็ผันตนเองไปเป็นแม่ครัวผลิตอาหารเพื่อบริการสังคม นำผลผลิตแลกเปลี่ยนเป็นทรัพย์สิน เป็นตัวอย่างการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ พลิกสถานะสตรีจากการเป็นผู้พึ่งพิงสู่การเป็นผู้นำครอบครัวเท่าเทียมผู้ชาย

从此，孙眉娘获得了解放，成了实际上的家长。她在临街的南屋开了一家小酒馆，向县城人民供应热黄酒和熟狗肉。丈夫愚笨，女人风流，美人当垆，生意兴隆。城里的浮浪子弟，都想来沾点腥味，但似乎买没有一个得逞。孙眉娘有三个外号：大脚仙子、半截美人、狗肉西施。（莫言，2012: 17-18）

ชุนเหมยเหนียงได้รับการปลดแอกนับแต่บัดนั้น ทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัวอย่างแท้จริง หล่อนใช้พื้นที่บ้านทางทิศใต้ที่ติดกับถนนเปิดเป็นร้านเหล้าเล็กๆ บริการสุรากับเนื้อสุนัขให้กับคนในอำเภอ ผัวเขลาเมียเจ้าเสน่ห์ เมื่อสาวสวยเปิดร้านเหล้าลูกค้าก็มีมาไม่ขาดสาย ผู้ชายเจ้าชู้ในอำเภอต่างคิดจะมาเกาะเกาะแต่ดูเหมือนว่าจะไม่มีใครได้สมหวัง ชื่อเสียงของ

ขุนหมื่นเหมียงเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า นางฟ้าเท้าโต สาวงาม
 ครั้งก่อน นางฟ้าไซซีขายเนื้อสุนัข

การเป็นที่รู้จักในนามเจ้าของร้านอาหารเป็นการประกาศตัวตนที่ไม่ขึ้นตรงต่อ
 อำนาจผู้ชายในสังคมศักดินาให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสังคม เปลี่ยนแปลงบทบาทจากสถานะข้าง
 เท้าหลังสู่ข้างเท้าหน้า การปลดปล่อยผู้หญิงจากการพึ่งพาทางเศรษฐกิจทำให้ผู้หญิงได้รับ
 โอกาสทางสังคมมากขึ้น แต่ว่าค่านิยมสังคมจีนโบราณเห็นว่ากุลสตรีควรเก็บตัวอยู่เพียงแต่ใน
 เรือน จึงเกิดการปะทะกันของแนวคิดที่แตกต่างกัน ขุนหมื่นเหมียงจึงถูกมองเป็นสตรีกึ่ง
 สาธารณะ เป็นหนทางให้ผู้ชายยั่วล้อและหาโอกาสเอาเปรียบทางเพศได้ การเผชิญกับการ
 ประเมินค่าตัวตนของสตรีที่ผูกติดกับกรอบสังคมจึงสร้างความทุกข์ให้กับการต่อสู้ในระยะแรก
 ของสตรีที่ต้องการปลดปล่อยตัวเองจากการผูกมัดของสังคมไม่น้อย

ความหมายของขุนหมื่นเหมียงอ้างอิงกับแนวคิดการปกครองในระบบคอมมิวนิสต์
 ที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพของสตรี มุ่งหวังให้สตรีจีนต่อสู้เพื่อสร้างสรรค์สังคมในอุดมคติ
 เป็นกำลังสำคัญที่ร่วมขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศให้ก้าวไปข้างหน้า

3. มีอิสรภาพทางจิตวิญญาณ

อิสรภาพทางจิตวิญญาณ หมายถึง การมีอิสรภาพในการแสดงพลังความรู้สึก ความ
 มีชีวิตและจิตใจที่มีความหมายต่อการดำรงชีวิต ซึ่งขุนหมื่นเหมียงแสดงออกใน 2 ทาง คือ
 การต่อสู้เพื่อประเทศชาติ และการต่อสู้เพื่อตนเอง การต่อสู้เพื่อประเทศชาติเป็นการแสดง
 ความรู้สึกต่อสังคมส่วนรวม เพื่อเรียกร้องให้ยอมรับสถานะของสตรีที่มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ
 แผ่นดินเช่นเดียวกับผู้ชาย ส่วนการต่อสู้เพื่อตนเองเป็นการต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีที่บำรุงรักษาคุณค่า
 ในตนเอง

3.1 การต่อสู้เพื่อประเทศชาติ

ขุนหมื่นเหมียงเป็นสตรีที่อาภัพหาญแสดงการตอบโต้มหาอำนาจชาติตะวันตกที่รุกร้า
 อธิปไตยแผ่นดินจีน การต่อสู้ของเธอแสดงออกผ่านความพยายามที่จะช่วยเหลือพ่อให้รอดพ้น
 จากการถูกจับกุมตัว แม้ว่าจะไม่ใช่การสู้รบโดยตรงเช่นการจับอาวุธขึ้นขับไล่ศัตรูตั้งการต่อสู้

ของผู้ชาย แต่ก็เข้าร่วมเป็นกองหนุนต่อสู้กับชาวต่างชาติและอำนาจรัฐที่กดขี่ประชาชนอย่างเต็มความสามารถเท่าที่บริบททางสังคมจะเอื้อให้ผู้หญิงทำได้ เป็นการเปลี่ยนบทบาทของผู้หญิงที่เคยเป็นแม่ที่ดี ภรรยาที่ดี และลูกที่ดี เชื่อฟังตามคำสั่งสอนของหัวหน้าครอบครัว มาสู่บทบาทการเสียสละตนเองเพื่อผู้อื่น

为救爹爹出牢房，孙眉娘冒死闯大堂，哪
怕是拿着鸡蛋把青石撞，留下个烈女美名天下扬。

(莫言, 2012: 309)

เพื่อช่วยให้พ่อได้พ้นออกคุก ชุนเหมยเหนียงจึงเสี่ยง
ตายบุกศาลาว่าการ มิไยว่าจะเป็นเช่นการเอาไข่ไปกระแทก
ก้อนหิน แต่ขอเพียงแค่ได้จารชื่อฝากไว้ให้ขจรทั่วทั้งแผ่นดิน

บทบาทการเข้าร่วมขบวนการกู้ชาติของชุนเหมยเหนียง เป็นการฝากภาระส่วนรวมของชาติไว้ที่ชุนเหมยเหนียงซึ่งเป็นตัวละครชนชั้นล่าง เพราะวิถีชีวิตของสตรีชนชั้นล่างสัมผัสกับแรงกดดันของสังคมโดยตรง เข้าใจความเป็นไปทางสังคมได้ดีกว่าสตรีในชนชั้นสูง นอกจากนี้ยังเป็นการโต้กลับกรอบความหมายเดิมที่มุ่งเน้นการประกอบสร้างความหมายให้กับสตรีชนชั้นสูง แสดงให้เห็นว่าความหมายสตรีในสังคมศักดินานั้นปฏิบัติจริงได้เฉพาะชนชั้นเท่านั้น

การตีกรอบให้ผู้หญิงมีพื้นที่อยู่ภายในครอบครัวตนเอง ทำให้ประเทศสูญเสียแรงงานไปอย่างไรคุณค่า การรับรู้แต่กิจการภายในบ้านทำให้สตรีจีนมีหน้าที่จำกัดดูแลเฉพาะคนในครอบครัวเท่านั้น การยินยอมให้สตรีรับรู้เรื่องราวทางสังคมโดยให้ออกมาสัมผัสพื้นที่นอกบ้าน นอกจากจะทำให้สังคมมีพลังก้าวเดินเพิ่มอัตราการพัฒนาสู่ความเจริญ และยังเป็นหนทางการพัฒนาศักยภาพสตรีให้เป็นพลเมืองที่มีความสามารถ มีสำนึกร่วมรับผิดชอบต่อการอยู่รอดของประเทศชาติต่อไป

3.2 การต่อสู้เพื่อตนเอง

การแต่งงานในสังคมจารีตจีนเป็นการผูกพันผลประโยชน์จากสัมพันธภาพของสองครอบครัวเข้าไว้กัน สถานะของครอบครัวคู่แต่งงานจึงมีความสำคัญต่อการเลือกคู่อย่างยิ่ง ผู้หญิงที่มีคุณสมบัติตามความหมายสังคมก็จะได้แต่งงานกับผู้ชายที่มีสถานะดีเป็นที่ยกย่อง ส่วนผู้หญิงในลักษณะตรงกันข้ามก็就会被คลุมถุงชนให้แต่งงานกับผู้ชายที่มีฐานะต่ำต้อย ซึ่งชนชั้นหมยเหยิงเป็นผู้หญิงรูปงามที่ไม่มีลักษณะตามที่สังคมตั้งไว้จึงถูกบังคับให้แต่งงานกับผู้ชายที่ตนเองมิได้พึงใจ จึงแสดงการตอบโต้ไม่ยอมจำนนต่อชะตากรรมที่กำหนดให้เธอเป็นผู้ถูกเลือก ด้วยการเป็นผู้เลือก โดยเลือกที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้ชายตนเองพึงพอใจ

俺知道俺的痴情最终也只能落一个悲惨下场，但俺还是痴情地爱着你。其实，你也是在俺最需要男人的时候出现在俺面前的男人。俺爱得是你的容貌，是你的学问，不是你的心。俺何必去知道你的心？俺一个民女，能与你这样的男人有过这样一段死去活来的情就知足了。（莫言，2012: 241）

ข้ารู้ดีว่าในที่สุดแล้วความรักของข้าก็คงจบลงเป็นเพียงโศกนาฏกรรมฉากหนึ่ง แต่ข้าก็ยังคงหลงรักท่าน จริงๆ แล้วท่านก็เป็นแค่ผู้ชายคนหนึ่งที่ปรากฏตัวต่อหน้าข้าในเวลาที่ข้าต้องการผู้ชายเท่านั้น สิ่งที่ข้ารักคือรูปโฉม สติปัญญาของท่าน ไม่ใช่หัวใจของท่าน ไยข้อจำต้องรู้จักหัวใจของท่าน ข้าเป็นเพียงหญิงชาวบ้านคนหนึ่ง ได้ทุ่มเทชีวิตเพื่อรักผู้ชายเช่นท่านก็เพียงพอแล้ว

เส้นทางรักของขุนหมื่นหญิงแสดงถึงอิสรภาพแห่งความปรารถนาของสตรี และโต้ตอบกับค่านิยมของสังคมที่กดค่าตัวเธอให้ต่ำต้อย การจับคู่ให้อยู่กินกับสามีรูปร่างอัปลักษณ์ เป็นแนวคิดที่ลดค่าสตรีให้เป็นเพียงวัตถุไร้ความรู้สึก ขุนหมื่นหญิงประกาศคุณค่าในตัวเธอเองให้เด่นชัดยิ่งขึ้น เมื่อได้รู้ว่านายอำเภอตัดสินใจเลือกสุหยิน มิได้เลือกเธอก็ก้าวออกไปอย่างทรงนัย แม้สุหยินจะเปิดทางให้เพราะเธอกำลังตั้งครรภ์ลูกของนายอำเภอ ขุนหมื่นหญิงก็ยังยืนยันที่จะจากไปอย่างห้าวหาญ บ่งบอกถึงความเด็ดเดี่ยวของผู้หญิงที่ยืนหยัดอยู่ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาอำนาจของผู้ชาย แสดงถึงอิสรภาพแห่งตัวตนที่ไม่ยอมให้อยู่ภายใต้การครอบงำของอำนาจปิตาธิปไตย

บทสรุป

ตัวละครหญิงสองตัวในเรื่อง “ทัณฑ์ไม้จันทน์” ถูกสร้างขึ้นเพื่อสื่อถึงการกดขี่ของอำนาจปิตาธิปไตยที่ครอบงำและกำหนดวิถีชีวิตสตรีจีนในสังคมจารีต ซึ่งจำกัดบทบาทให้เป็นไปตามแนวทางการประกอบสร้างความหมายของสังคม โดยเน้นตอบสนองผลประโยชน์ของบุรุษตามค่านิยมชายเป็นใหญ่ คุณค่าของสตรีเกิดขึ้นตามความหมายการผลิตสร้างตัวตนในสังคมปิตาธิปไตยที่มีกลไกควบคุมอย่างเป็นระบบ มั่วเหยียนวิพากษ์แนวคิดดังกล่าว พร้อมกับนำเสนอตัวอย่างของสตรีที่ตระหนักรู้ในอำนาจการกดขี่ของสังคม และต่อสู้กับความหมายที่กดทับโดยมุ่งสู่ความเป็นอิสรภาพ ให้สตรีดำรงอยู่อย่างตระหนักรู้คุณค่าในตัวเอง เป็นวิถีที่จะรักษาศักดิ์ศรีของสตรีและสร้างความเท่าเทียมทางเพศให้กับสตรี ทว่าในบริบทสังคมที่อำนาจยังคงอยู่ในการควบคุมของผู้ชาย วิธีการต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมทางเพศกลับสร้างการกดขี่ซ้ำสอง ทำให้สตรีผู้รักอิสระเช่นขุนหมื่นหญิงกลายเป็นเครื่องระบายนามปรารถนาทางเพศของผู้ชายเท่านั้น

บรรณานุกรม

- จี. ศรีนิทวานัน; สุนทรียศาสตร์: ปัญหาและทฤษฎีเกี่ยวกับความงามและศิลปะ. แปลโดย
สุเชาวน์ พลอยชุม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2534.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. วาทกรรมการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา, 2554.
- Woodward, K. **Identity and Difference**. London: Sage Publications, 1997.
- Frederick, E. **The Origin of the Family, Private Property and the State**.
Newtown: Resistance Books, 2004.
- Kollontai, A. **The Social Basis of the Woman Question**. 2006. Available
from: <http://www.marxists.org/archive/kollonta/1909/social-basis.htm> [2013, Nov 21]
- 陈国华, 童芍素 2010 《中国妇女通史》, 杭州: 杭州出版社。
- 高世瑜 1996 《中国古代妇女生活》, 北京: 商务印书馆。
- 管道华 2013 《跟莫言学写作》, 北京: 机械工业出版社。
- 莫言 2012 《檀香型》, 北京: 上海文艺出版社。
- 中华全国妇女联合会 2003 《中国妇女运动百年大事记》, 北京: 中国妇女出版社。